

KANSALLINEN ELEKTRONINEN KIRJASTO

FinELib

TOIMINTASUUNNITELMA 2008

FinELib-konsortio kumppanina - tiede, tutkimus, opetus ja oppiminen huipulle

FinELib-konsortio edistää tutkimuksen laatua ja vaikuttavuutta sekä vahvistaa Suomen tutkimuksen infrastruktuuria tarjoamalla elektronisia aineistoja tutkijoiden ja opiskelijoiden käyttöön. Yleisten kirjastojen asiakkaille elektronisten aineistojen laaja käyttö mahdollistaisi tiedon saannin toteutumisen kaikkialla Suomessa. FinELibin palveluyksikkö on osa Kansalliskirjaston kirjastoverkkopalveluja ja toimii e-aineistojen hankintaa ja käyttöä edistävänä palvelukeskuksena Suomen kirjastoille. Keskitettyjä palveluja kehitetään yhteistyössä jäsenkirjastojen kanssa, mistä yhtenä osoituksena on konsortion yhteinen strategia vuosille 2007-2015. FinELib pyrkii tehokkaisiin, joustaviin, teknisesti moderneihin ja yksinkertaisiin prosesseihin.

Vuoden 2008 aikana varaudutaan erityisesti toimintaympäristön rakenteelliseen kehittämiseen. Opetusministeriön vuosien 2009-2012 toiminta- ja taloussuunnitelman mukaan ¹ korkeakoulujen lukumäärä vähenee siten, että yliopistoja tulee olemaan 15–16 ja ammattikorkeakouluja 20–22. Tutkimuslaitosten osalta on nähtävissä sama suuntaus, toiminnan tehostaminen johtaa organisaatioiden yhdistymisiin. Rakennemuutos näkyy myös yleisissä kirjastoissa. Vuoden 2009 alusta Suomessa tulee olemaan vähintään 60 kuntaa vähemmän kuin vielä vuonna 2008.

Opetusministeriö valmistelelee yliopistolainsäädännön kokonaisuudistusta sekä ehdotusta yliopistojen ohjaus- ja rahoitusjärjestelmän uudistamiseksi. Yliopistolaki uudistetaan niin, että se voi astua voimaan 1.8.2009. ² Yliopistojen muuttuminen valtion tilivirastoista julkisoikeudellisiksi laitoksiksi tai säätiöiksi aiheuttanee muutoksia myös FinELibin maksuliikenteeseen ja taloushallintoon.

Muuttuva toimintaympäristö edellyttää, että konsortion on mietittävä uudelleen FinELibin rakenteita, asiakkuudenhallintaa, kustantajien kanssa solmittavia sopimuksia, työprosesseja, aineistojen käyttäjäryhmiä, käyttäjien tunnistamista sekä konsortion ja palveluyksikön keskinäistä työnjakoa. Toimintoja mietittäessä on otettava huomioon myös valtion tuottavuusohjelman mahdollinen vaikutus kirjastoihin ja pidettävä huolta, että aineistojen hankinnan ja käyttöönsaattamisen prosessit ovat tehokkaita. Vuoden 2008 aikana laaditaan suunnitelma etenemisestä. Konsortion jäsenten toivotaan ilmoittavan palveluyksikölle tiedossa olevat muutokset, jotta ne voidaan mahdollisimman hyvin ottaa huomioon aineistosopimuksissa. Aineistojen sopimuskausi voi pisimmillään olla neljä vuotta.

Kun korkeakoulujen opetus- ja tutkimushenkilöstön sekä opiskelijoiden kansainvälinen liikkuvuus lisääntyy, on korkeakoulujen tarjoamalla tutkimusresursseilla merkitystä korkeakoulujen kansainvälisessä houkuttelevuudessa. FinELib-konsortio ottaa toimintaympäristön selvitystyössään huomioon tutkimustoiminnan kansainvälistymisen aiheuttamat muutokset. FinELib-palveluyksikkö hyödyntää kansainvälistä yhteistyöverkostoa palvelujen kehittämisessä. Nelli-portaalin kehittämisessä tärkeitä kumppaneita ovat ExLibris, ExLibris-käyttäjät sekä kotimaiset kirjastojärjestelmätoimittajat. Lisenssisopimusten ja aineistojen käytettävyyden parantamiseen pyritään yhteistyössä kustantajien ja ulkomaisten kirjastokonsortioiden kanssa. Avoimen verkkojulkaisemisen (Open Access) edistymistä seurataan.

¹ Opetusministeriön toiminta- ja taloussuunnitelma 2009-2012, Opetusministeriön julkaisu 2008:4 (<http://www.minedu.fi/julkaisut/>)

² Yliopistojen taloudellisen ja hallinnollisen aseman uudistaminen ja innovaatioyliopiston perustaminen, Hallituksen iltakoulu 21.11.2007 (http://www.minedu.fi/export/sites/default/OPM/Koulutus/artikkelit/Yliopistolaitoksen_uudistaminen/liitteet/Iltakoulu_21__11.2007.pdf)

Vuonna 2008 varaudutaan Nellin ja järjestelmäarkkitehtuurin näkyvyyden ja tunnettuuden lisäämiseen. Nellin projektipäällikkökokouksissa pyritään vaikuttamaan siihen, että yliopistoista kaikki ja amkeista puolet käyttää autentikointiin Shibbolethia. Nelli-tunnin pyritään saamaan kaikkiin maakuntiin (ainakin jossain kirjastoissa kunkin maakunnan sisällä). Seurataan myös Shibboleth-auktorisoinnin käyttöönottoa MetaLibissa ja pyritään lisäämään sen käyttöönottoa. Nellin käyttöä erityisesti amk- ja yleisten kirjastojen sektoreilla pyritään edistämään. Lisäksi testataan elektronisten opinnäytteiden metaindeksien tekemistä ja niiden löydettävyyttä Nelli-portaalista.

Vuonna 2008 lisätään kohdennettua viestintää eri kirjastosektoreille ja muille kohderyhmille. Erityisesti yleisille kirjastoille suunnattua tiedotusta kehitetään. Alkuvuodesta 2008 www-sivu-uudistus saatetaan päätökseen. Kehitetään asiakaspalvelua, koulutusta ja etäkoulutuksen työvälineitä sekä yhteistyötä kirjastoverkkopalvelut-tulosalueen sisällä (Nelli-wiki ja ConnectPro). Toimintavuoden aikana markkinoidaan Nelli-portaalin palveluja Kirjasto 2.0 -ajattelun pohjalta ja lisäksi kehitetään niitä. Tavoitteena on selkeyttää Nellin roolia osana sähköisiä kirjastopalveluita ja tarjota kirjastoille kokonaispalvelu. Nelli-portaalia markkinoidaan kirjastoille kirjastopalvelujen pääkäyttöliittymäksi ("Nellin kautta kotiin ja kodin kautta Nelliin"; "Nelli sinne missä asiakkaat ovat"). "Asiantuntijat ilman rajoja kirjastoverkkopalvelujen sisällä".

Yhteistyössä konsortion jäsenkirjastojen kanssa on mietitty toiminnan tehostamisen mahdollisuuksia. FinELib-konsortion toiminnan painopisteenä vuonna 2008 tulee olemaan toimintaympäristön muutosten hallinta ja palvelujen tuottaminen tehokkaasti uudenlaisessa ympäristössä. FinELibin kautta hankittujen aineistojen määrä on kasvanut satoihin aineistoihin. Vuonna 2008 neuvotellaan sopimusten uudistamisesta sekä jatketaan neuvotteluja muutamasta vuodelta 2007 siirtyneestä aineistosta. Uusia aineistoneuvotteluja ei aloiteta. Kilpailutettavia aineistoja on vuonna 2008 enemmän kuin vuonna 2007. Keskitetyn palvelun työpanosta on voitava siirtää aineistoneuvotteluihin, joista kirjastot ja kirjastojen asiakkaat saavat suurimman hyödyn.

Palveluyksikkö kerää vuonna 2008 keskitetysti tilastoja FinELib-aineistojen käytöstä. Tallennettavien tilastoelementtien määrää vähennetään vuoden 2008 alusta lukien, jolloin kootaan kokotekstiaineistoista artikkelilataukset ("downloadit") ja muista aineistoista haut. Vuoden 2008 aikana seurataan avoimen korkeakoulun vaikutusta aineistojen käyttöön. Nelli-portaalin toiminnan painopisteitä vuonna 2008 ovat toimintaympäristön aiheuttamat muutokset, järjestelmäarkkitehtuurin suunnittelu, Nellin integrointi oppimisympäristöihin sekä kansainvälinen yhteistyö IGeLU:n puitteissa.

MISSIO

- Konsortio edistää laadukkaan ja monipuolisen tiedon saantia ja käyttöä yhteiskunnassa.
- Palveluyksikön toiminta perustuu kansalliseen ja kansainväliseen yhteistyöhön sekä jatkuvaan kehittämiseen.
- Palveluyksikkö hankkii konsortion käyttöön kilpailukykyisesti e-aineistoja tutkimuksen, opetuksen, oppimisen tarpeisiin ja edistää tietoaineistojen saavutettavuutta.

VISIO

FinELib-konsortio kumppanina - tiede, tutkimus, opetus ja oppiminen huipulle

- FinELib-konsortio toimii kumppanina varmistettaessa suomalaisen tieteen, tutkimuksen ja opetuksen kansainvälistä huippuasemaa.
- Konsortio ja palveluyksikkö ennakoivat yhteistyössä tiedontarvitsijoiden tarpeita. Palveluyksikkö kehittää joustavia palveluratkaisuja.
- Palveluyksikkö on aktiivinen kansallinen ja kansainvälinen strateginen kumppani.

FinELib-konsortion strategiakauden strategisina päämäärinä ovat

- asiakkaiden palvelutarpeisiin vastaaminen
- tiedonsaannin varmistaminen
- teknologian innovatiivinen soveltaminen
- palvelujen tunnettuus
- huippuosaamisen

Konsortion toimintasuunnitelma on laadittu strategiatyöskentelyn aikana syntyneiden tuloskorttien pohjalta. Tuloskortteihin on valittu niitä tekijöitä, joissa on onnistuttava jotta strategia toteutuu. Kaikki tuloskortit edistävät strategisten päämäärien toteutumista.

TULOSKORTTI 2008

Taulukon selityksiä

- OR = ohjausryhmä
- KR = konsortior ryhmä
- PY = palveluyksikkö
- KSTOT= kirjastot
- KK = Kansalliskirjasto
- YO:t = yliopistot

FinELib-päivä on yksi perinteisistä sidosryhmien kohtaamistapahtumista
Kuva: Jukka Pennanen, 2008

Toimintaympäristön muutosten ja tietoympäristön prosessien tunteminen

Arviointikriteeri/ Mittari	Tavoitetaso 2010- 2015	Tavoitetaso 2008	Toimenpiteet	Vastuu
Tiedepolitiikkaan ja yhteiskuntapolitiikkaan vaikuttaminen toimialan kannalta	<i>FinELib –konsortion ohjausryhmän pj edustaa konsortion kantaa kansallisesti strategisissa työryhmissä</i>	Säännöllinen käsittely ohjausryhmässä ja konsortioyhmässä	Laaditaan katsauksia (1-2), keskustelu ohjausryhmässä INFRA blogi	OR, PY
Tietoympäristön prosessien tuntemus	Aineistoja tarjotaan räätälöidysti tutkimus-, oppimis- ja opetusprosesseihin	Nelli integroitu oppimisympäristöihin (Moodle, Blackboard)	Tutkimusyhteistyön tulosten hyödyntäminen E-aineistojen opettaminen tutkijoille ja tutkijaryhmille	PY, KSTOT KSTOT
Muuttuvaa toimintaympäristöä palvelevat joustavat lisensiointi- ja palveluratkaisut	Lisenssisopimukset ja teknologiset ratkaisut mahdollistavat aineistojen joustavan käytön konsortiossa	Ohjeistus yhdistyville organisaatioille valmis. Aineistohankinnan periaatteet organisaatioiden yhdistyessä selvillä.	Prosessien kehittäminen Uusia Nelli-portaaleja yhdistyville organisaatioille. Selvitetään yhteisen portaalin mahdollisuutta yhteistyöliopistoille: tunnistautuminen ja etäkäyttö Kstojen rakenteellisen kehittämisen selvitystyö, periaatteet (ml. Teknologian soveltamis- mahdollisuuksien selvittäminen, Neuvottelut kustantajien kanssa) Asiakaskysely (KVP)	PY KSTOT
Kustannustoimialan tuntemus	Aineistojen sopimusehdot ja hinnoittelumallit vastaavat muuttuneen ympäristön tarpeita	Laaditaan katsauksia (2-3) Yhdistyvillä organisaatioilla käytössään tarvitsemansa aineistot.	Kehitetään käytäntöjä kustannustoimialan muutosten systemaattiseen seurantaan ja analysointiin Aineistoneuvottelut web 2.0 (blogi) - vuorovaikutteisuus	PY

Asiakkaiden tarpeiden tunnistaminen

Arviointikriteeri/ Mittari	Tavoitetaso 2010-2015	Tavoitetaso 2008	Toimenpiteet	Vastuu
Kirjastojen asiakkaiden tiedon- ja palvelutarpeet – käyttäjäkysely	80 % käyttäjistä hyvin tai erittäin tyytyväisiä oman alansa e-aineistotarjontaan 70% käyttäjistä tyytyväisiä tiedonhakupalveluihin Tutkimusyhteistyöllä saadaan kansainvälistä vertailutietoa	<i>KVP 2008-kysely: 50-60% kyselyyn vastanneista tyytyväisiä:</i> ”Kirjaston elektroniset aineistot vastaavat tarpeitani.” ”Löydän tarvitsemani elektroniset aineistot helposti” Tutkimusyhteistyö - 1 kv. hanke - 1-2 opinnäytettä/v	Kirjastoverkkopalvelut (KVP) toteuttaa käyttäjäkyselyn Tutkimusaiheita opiskelijoille, asiantuntemuksen jakaminen, tutkimusaineistot	KK KSTOT PY YO:t
Kirjastojen palvelutarpeet	85% kirjastoista hyvin/erittäin tyytyväisiä hankinta- ja Nelli-palveluihin.	85% kirjastoista tyytyväisiä hankinta- ja Nelli-palveluihin (Elektronisen aineiston hankintaneuvottelut Aineistoilmoittautumisten organisointi Aineistojen käyttöehdoista tiedottaminen Halti-tietokanta Nelli-portaalin kehittäminen)	KVP- asiakaskysely Yliopistosektorin keskitetyn tuen uudelleenkehod. Perusaineistot tulosneuvottelussa FinELib-aineistojen avaaminen avoimen korkeakoulun opiskelijoille	PY KSTOT

Kuva: Jussi Omaheimo, 2007

Kustannushyödyt yhteiskunnassa

Arviointikriteeri/ Mittari	Tavoitetaso 2010-2015	Tavoitetaso 2008	Toimenpiteet	Vastuu
Käyttökerran hinta (ladatut artikkelit)	Laskeva trendi	Laskeva trendi (artikkelihinta < 4 €)	Asiakaskoulutus Tiedotus	PY KSTOT
FinELibin kautta hankitun aineiston osuus e- aineistohankinnasta (KITT)	Osuus kasvaa muilla kuin yo-sektorilla	60% amk , 75% yo 30 % erikoiskirjastot 70% yleiset kirjastot	Perusaineistojen markkinointi rahoittajille	PY
Kustannusvaikutus kirjastoissa ja tutkijan työssä	Tutkimuksella osoitettu toiminnan kustannus- vaikuttavuus kirjastoissa ja tutkimusprosesseissa	Kirjastojen työajan käytön muutos Tutkijan työajan vapautuminen	Yhteistyö informaatio- tutkimuksen laitosten ja muiden laitosten sekä yo-kirjastojen neuvoston kanssa Kilpailutus: säästöt (prosessi, hinta, ehdot) - huippuosaaminen	YO:t PY KSTOT

Toimiva palveluyksikkö

Arviointikriteeri/ Mittari	Tavoitetaso 2010- 2015	Tavoitetaso 2008	Toimenpiteet	Vastuu
Asiakastyytyväisyys	Laadunvarmistus osa palvelu- prosesseja ja varmistaa asiakas- tyytyväisyyttä	Laadunvarmistuksen kehittäminen hankinnassa ja Nellissä osana HY:n sekä yo- ja amk-kirjastojen laatuhankeita. Halti-tietokanta helpottaa kirjastojen aineistohankintaa, aineistojen käyttöön asettamista Nelliin, taloudellista suunnittelua ja raportointia Yhteisen tiedon jakaminen Nelli-wikin kautta Videoneuvottelukokousten kehittäminen	Hankinnan laatukäsikirja Teknisten työvälineiden kehittäminen (Halti) www-sivut, as.palautejärjestelmä KVP-asiakaskysely Nelli-wiki Verkkokokousjärjestelmän pilotointi (ConnectPro)	PY
Ydiosaamiseen keskittyminen	FinELib-konsortio kansainvälinen edelläkävijä toimialallaan	Kuvataan PY:n ydiosaaminen osaamiskartan avulla	Määritellään ydintehtävät	PY KR

Kohdennettu viestintä

Arviointikriteeri/ Mittari	Tavoitetaso 2010- 2015	Tavoitetaso 2008	Toimenpiteet	Vastuu
Päättäjille ja sidosryhmille suunnattu viestintä ja sen onnistuminen	Toimiva viestintä vaikuttaa siihen, että keskitettyä rahoitusta saadaan kaikille sektoreille	Rahoittajilla, jäsenorganisaatioiden johdolla ja muilla keskeisillä sidosryhmillä on tieto toimintaympäristön muutosten vaikutuksista aineistohankintaan.	Tiedotetaan päättäjille toimintaympäristön muutoksista vaikutuksista aineistohankintaan	PY OR KSTOT
Tutkijoille, opettajille, opiskelijoille suunnatun viestinnän onnistuminen	Aineistojen käyttö on kasvanut kaikilla sektoreilla	Kehitetään yhteisiä viestintämalleja potentiaalisten käyttäjien saavuttamiseksi Tutkijat, opettajat ja opiskelijat ovat tyytyväisiä saamaansa informaatioon.	Jaetaan tietoa parhaista käytänteistä Asiantuntijaseminaari (2008)	KR, KSTOT
Kirjastoille suunnatun viestinnän onnistuminen	Kaikkien kirjastosektorien henkilökunta tuntee palvelut hyvin ja ohjaa asiakkaita aineistojen käyttöön	Tieto FinELibistä ja sen kautta lisensoidusta aineistoista löytyy helposti verkosta (mm. toimintaympäristö)	www-sivu-uudistus, esitteet ja uusia viestintäkanavia käyttöön (esim. kirjastojen neuvottelupäivät, seutukimpat) Halti-tietokannan kehittäminen	PY Maa- kunta- kirjastot

Kuva: Jussi Omaheimo, 2008

Kokeilut ja pilotit

Arviointikriteeri/ Mittari	Tavoitetaso 2010- 2015	Tavoitetaso 2008	Toimenpiteet	Vastuu
Kokeilujen määrä	Yhteistyö IT-kehittäjien, kirjastojen ja PY:n välillä innovatiivista ja tuottaa uusia palveluita	Nellin integrointi oppimislustoihin käynnistynyt ja sitä jatketaan	Oppimisympäristöalustojen pilotointi (HY Blackboard, TY Moodle)	KSTOT PY
Kokeiluista seuranneet toiminnan muutokset (käytön määrän lisääntyminen)	Tiedonhakuportaali integroitu instituutioiden portaaleihin ja erilaisiin työskentely-ympäristöihin Tutkimusaineistoja käytettävissä e-hakuportaalin kautta Kaikki kirj.palvelut yhdestä paikasta	Nelli on käytetyin Shibboleth-tunnistuspalvelu yo:ssa ja amk:ssa Nellin avulla tehostetaan maakuntakirjastojen luetteloiden käyttöä	Muistiorganisaatioiden yhteisen hakukäyttöliittymän selvitystyötä (järjestelmäarkkitehtuuri) Autentikointi ja etäkäyttöpilottit - laajennus Kaukopalvelua ja kopioluettelointia helpottavat työkalut (virtuaali-'Manda') testikäytössä	PY, KSTOT

Digitaalisten palvelujen osaaminen kirjastoissa

Arviointikriteeri/ Mittari	Tavoitetaso 2010- 2015	Tavoitetaso 2008	Toimenpiteet	Vastuu
Osaamistarve-kartoitukset	Digitaalisten palvelujen osaajia kaikissa konsortion jäsenorganisaatioissa	Osaamistarve-kartoitusten aloittaminen yliopisto-kirjastoissa Osaamisen tunnistaminen	Osaamistarvekartoitusten laatiminen	KSTOT
Uusien innovatiivisten palvelujen käyttöönotto	Digitaalisen kirjaston palvelut vuorovaikutteisia ja käyttäjiä opastavia	Käytön esteiden poistaminen, käytön helppous	Kehitetään web 2.0 ym. sovellusmahdollisuuksia	KSTOT PY
Laadunarviointi ja kansainväliset vertailut	Kansainvälisesti tunnustettu asema	E-aineistot näkyvät yliopistojen ja korkeakoulujen laadunvarmennus-järjestelmässä	Hyvien käytänteiden jakaminen Osallistuminen arviointiryhmiin	KSTOT

FINELIB: VERKKOAINEISTON HANKINTA-PROSESSI 2008

